



О.А. КОСТЮЧЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент
(Академія адвокатури України)

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПОРТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Ключові слова: *правове регулювання, спорт, спортивне законодавство, спортивний менеджмент, фізкультура.*

Необхідність формування і розвитку національного спортивного законодавства назріла вже давно. Про це свідчить інтерес вчених, практиків, громадськості до питань підвищення ефективності та соціальної значимості фізкультури та спорту в житті суспільства і необхідності законодавчої регламентації суспільних відносин в сфері спорту.

Особливої актуальності та інтересу питання цієї теми набувають у зв'язку з проведенням Україною спільно з Польщею фінальної частини чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. і необхідності визначення єдиних критеріїв щодо правового регулювання відносин у сфері спортивної діяльності при проведенні міжнародних спортивних подій.

Враховуючи наукове і практичне значення проблеми створення та розвитку законодавства в сфері фізкультури та спорту, спроби вирішення окремих цих питань щодо ефективного правового регулювання відносин в сфері професійного спорту знаходимо в роботах таких науковців, як С.В. Алексєєв, Г.Ю. Бордюгова, С.Н. Братановський, В.П. Васькевич, Ю.М. Репкіна, Н.Г. Ярова та інші.

Однак необхідність вдосконалення нормативної бази, недоліки в практиці застосування законодавства в сфері фіз-

культури та спорту обумовили потребу в формуванні спеціального правового фундаменту в сфері спорту та зміні концептуальних підходів у цій сфері, необхідності гармонізації нормативної бази в сфері спорту до Європейських стандартів [1].

Важливе значення має визначення поняття спортивного законодавства, з'ясування ролі норм права в регулюванні суспільних відносин в сфері фізкультури і спорту.

Спортивне законодавство України – це система взаємодіючих між собою нормативно-правових актів та інших джерел, які регулюють суспільні відносини в сфері фізкультури і спорту.

Спортивне законодавство України – це ті нормативно-правові акти, які приймаються компетентними органами держави та органами саморегуляції спортивних організацій з метою регулювання правових основ розвитку масового та професійного спорту й фізичної культури.

Спортивне законодавство України, будучи зовнішньою формою правового регулювання спортивних відносин, характеризується нормативними актами різної юридичної сили, змісту та форми.

Джерела спортивного законодавства становлять собою багаторівневу ієрархічну систему нормативно-правових актів та ін-

ших джерел, яка базується на Конституції України і може бути представлена таким чином:

- закони, які приймаються найвищим представницьким органом державної влади, мають вищу юридичну силу і закріплюють високий рівень нормативного регулювання в сфері фізкультури і спорту (наприклад, Закон України від 24 грудня 1993 р. «Про фізичну культуру і спорт»);
- укази Президента України, які виступають офіційним джерелом правової інформації, мають важливі нормотворчі повноваження щодо регулювання цієї соціальної діяльності (наприклад, Укази Президента України від 21 липня 2008 р. «Про пріоритетні напрями розвитку фізкультури і спорту України» та від 8 квітня 2011 р. про «Положення про Національне агентство з питань підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу та реалізації інфраструктурних проектів»);
- підзаконні нормативні акти, які прийняті на підставі та у відповідності із законами – постанови Кабінету Міністрів України та нормативні акти центральних органів виконавчої влади – міністерств, відомств в формі наказів, положень, правил та інструкцій. До них належать постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2010 р. «Про Державну цільову програму підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу»; постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня (2011 р. «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки фізкультурно-спортивного товариства «Динамо» України на організацію та проведення роботи з роз-

витку фізичної культури і спорту серед працівників і військовослужбовців правоохоронних органів»); постанова Кабінету Міністрів України від 10 листопада 2011 р. «Про затвердження Положення про центри фізичного оздоровлення населення «Спорт для всіх»; накази Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 7 вересня 2011 р. «Про затвердження Положення про Всеукраїнський конкурс «Інноваційний урок фізичної культури та урок фізичної культури з елементами футболу», від 25 листопада 2011 р «Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні, порядку його ведення» та ін.

- важливе місце належить нормативним актам органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій, які стосуються сфери фізкультури і спорту, а також відомчим актам-положенням, статутам, регламентам національних спортивних федерацій, громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, для яких характерна відомча та територіальна обмеженість і локальність дії;
- міжнародні угоди, міжнародні звичаї та статuti міжнародних спортивних організацій (наприклад, «Правила гри у футбол», прийняті в 1997 р. Міжнародною Радою Футбольних Асоціацій).

Аналіз чинного законодавства в сфері фізичної культури і спорту свідчить, що воно виконує дві основні функції – регулюючу та охоронну. Регулююча функція закріплює оптимальну організаційну систему органів та спортивних організацій у сфері фізкультури і спорту, їх повноваження, а також створює сприятливі правові умови для діяльності спортивних організацій та спортсменів. Охоронна функція спрямована

на охорону спеціальних відносин в сфері спорту, забезпечує захист спортсменів, тренерів та інших спортивних фахівців від негативного впливу, передбачає дотримання соціально-правових гарантій їх діяльності.

Практичне значення для кодифікації спортивного законодавства має прийнятий Верховною Радою України 24 грудня 1993 р. Закон України «Про фізичну культуру у і спорт». Цей закон визначає правові, соціальні, економічні та організаційні основи фізичної культури і спорту в Україні, участь державних органів, посадових осіб, а також підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності у проведенні фізкультурно-оздоровчої діяльності, у зміцненні здоров'я громадян, досягненні високого рівня працездатності та довголіття заходами фізкультури і спорту.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» законодавство України про фізичну культуру і спорт базується на Конституції України і складається з цього Закону, відповідних міжнародних договорів України та інших нормативних актів, що регулюють відносини в цій сфері. До цього слід віднести також Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту, Міжнародну хартію фізичного виховання і спорту ЮНЕСКО, Спортивну хартію Європи.

В ст. 3 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» передбачено, що держава України регулює відносини в сфері фізкультури і спорту шляхом формування державної політики в цій сфері, створення відповідних державних органів, фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, нормативно-правового та іншого забезпечення розвитку фізичної культури і спорту, а також визнання широкого самостійного статусу фізкультурно-спортивного руху в Україні і комплексної взаємодії державних органів з громадськими організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості [3].

До спеціальних законів, що регулюють суспільні відносини в сфері фізкультури і спорту і відіграли важливу роль у правовому регулюванні цих відносин, відносяться і такі Закони України, як Закон України «Про підтримку олімпійського, паралімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» від 14 вересня 2000 р., який забезпечує правове регулювання відносин, спрямованих на розвиток олімпійського та паралімпійського руху в Україні, гарантує державну підтримку його учасникам. Метою цього Закону є сприяння створенню передумов для успішної підготовки та участі збірних команд України в олімпійських, паралімпійських іграх, вихованні молоді засобами спорту в дусі олімпізму, залученню населення до здорового способу життя, зростанню міжнародного авторитету держави, а також Закони України «Про ратифікацію антидопінгової конвенції» від 15 березня 2001 р., «Про ратифікацію Міжнародної конвенції про боротьбу з допінгом у спорті» від 3 серпня 2006 р. та ін.

Важливе значення для перспектив розвитку фізичної культури і спорту в Україні у має Указ Президента України від 28 вересня 2004 р. яким затверджена Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту як система концептуальних ідей і поглядів на роль організації, структуру та завдання розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період до 2016 р. з урахуванням стратегії розвитку держави і світового досвіду.

Акцентуючи увагу на ролі права для вдосконалення управління фізичною культурою і спортом, слід назвати і Державну програму розвитку фізичної культури і спорту, розроблену Кабінетом Міністрів України і затверджену Указом Президента України 22 червня 1994 р. та Указом Президента України від 8 квітня 2011 р. про затвердження «Положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України», в якому підкреслюється роль цього головного органу в формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері фізкультури і спорту, визначено головні завдання та компетенція МОНмолодь-

спорту України в сфері фізичної культури і спорту [6].

До спеціальних нормативних актів в області спорту слід віднести Регламенти Федерацій України, Положення про державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України, Статуту спортивних організацій, Положення суддів з спорту, Інструкцію про присвоєння почесних спортивних звань та ін.

Незважаючи на наявність існування певної нормативної бази в сфері фізкультури і спорту, слід відмітити серйозні прогалини в правовому регулюванні фізкультурно-спортивних відносин між різними суб'єктами. На сьогодні зазначена нормативна база відстає від ефективного рівня регулювання вказаних суспільних відносин, що призводить до неврегульованості даної сфери законами та застосування здебільшого корпоративних норм. До цього часу важливі та різні напрями діяльності у сфері фізкультури і спорту, визначення правового статусу спортивних організацій, тренерів, спортсменів, особливості правового регулювання відносин в сфері професійного спорту або не врегульовані, або регулюються відомчими нормативними актами, або актами локального характеру, що не сприяє розвитку подальшої стратегії фізкультури і спорту в Україні, затримує формування національного спортивного законодавства.

З метою упорядкування та вдосконалення спортивного законодавства необхідно розробити і прийняти цілий пакет підзаконних актів з різних напрямів спортивної діяльності, а саме: регламентування діяльності органів управління в сфері спорту, регламентування поведінки учасників спортивних змагань, розробка правового механізму діяльності спортивних організацій в сфері бізнесу, конкретизація в правових актах приписів, що регламентують поведінку учасників в сфері фізкультурно-спортивної діяльності, причому ці норми права повинні узгоджуватися і взаємопов'язуватися з нормами конституційного, адміністративного, цивільного,

господарського, трудового та інших галузей права.

З метою реалізації питання формування національного спортивного законодавства назріла необхідність в прийнятті загального положення про організацію фізкультурно-оздоровчої роботи, в нормативному порядку визначити правовий статус спортсмена-професіонала, прийняти спеціальне положення про громадські добровільні організації фізкультурно-спортивної спрямованості, розробити систему правового захисту національної символіки в спорті від олімпійських атрибутів до різних відмітних знаків, найменувань спортивних товариств, прийняти спеціальний закон про спонсорство і порядок спортивної діяльності з боку бізнес-структур та інвесторів. Для створення належної правової бази спортивного менеджменту і активної участі спортсменів, тренерів і спортивних організацій в бізнесі актуальним питанням залишається правове регулювання господарських, трудових, соціальних, фінансових та інших відносин [5].

На сьогодні одним із важливих питань, яке слід вирішити в першу чергу, є визначення умов праці спортсменів: питання їх прийому і звільнення, оплати праці, організації умов праці і соціального забезпечення, страхування, виплати грошових компенсацій, охорони праці та ін. [4].

Для реалізації правового регулювання професіоналізму у спорті, соціальної захищеності спортсменів слід розробити спеціальне положення про правовий статус спортсмена-професіонала, в якому закріпити такі положення: визначення переліку умов, за яких спортсмен визнається професіоналом; порядок укладання спортивних контрактів з спортсменами, тренерами, права і обов'язки сторін в контракті; порядок переходу спортсменів в інший клуб; фінансування цієї категорії спортсменів; умови соціальної захищеності спортсменів, тренерів, гарантії захисту їх прав (оплата праці, пенсійне забезпечення, страхування, компенсації та пільги та ін.).

Отже, формування ефективної системи спортивного законодавства України – процес тривалий, вимагає комплексного підходу до регулювання відносин в сфері спорту, передбачає взаємозв'язок спеціальних нормативних актів щодо спорту з нормативними актами інших галузей права [2].

Аналіз цієї багатопланової проблеми дозволить зробити кілька висновків, які потребують розв'язання:

1) посилення комплексного підходу при подальшому вдосконаленні системи і компетенції державних органів і громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості щодо управління спортом;

2) активізація процесу створення правової бази спортивного менеджменту при

вирішенні питань бізнесу в сфері спортивної діяльності;

3) суттєвого перегляду взаємовідносин держави і спортсменів, тренерів відносно закріплення їх прав та обов'язків, значного розширення та якісного вдосконалення правового регулювання господарських, трудових, фінансових, соціальних та інших відносин.

Таким чином, це тільки деякі міркування про важливість і актуальність формування та розвитку національного спортивного законодавства, створення якого сприяло б покращенню правового регулювання суспільних відносин у сфері спорту, заповненню прогалів в законодавстві та забезпечило б захист прав і законних інтересів спортсменів та тренерів.

Список літератури:

1. Алексеев С.В. Спортивное право России. Правовые основы физической культуры и спорта / С.В. Алексеев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2007.

2. Бордюгова Г.Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України»: дис...канд. юрид. наук / Г.Ю. Бордюгова. – К., 2009.

3. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.

4. Костюченко О.А. Правовые основы спортивного менеджмента / О.А. Костюченко // Спортивный менеджмент: вопросы теории и практики. – К.: Старт, 1996.

5. Новоселов В.И. Вопросы правового регулирования профессионализма в советском спорте / В.И. Новоселов, С.Н. Братановский // Советское государство и право. – 1990. – № 8.

6. Указ Президента України від 8 квітня 2011 р. «Про затвердження положення про Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України» // Офіційний вісник України. – 2011. – № 29. – Ст. 1243.

РЕЗЮМЕ

В статье анализируется национальное законодательство, посвященное регулированию общественных отношений в сфере физкультуры и спорта, сделан важный вывод о необходимости формирования спортивного законодательства в Украине, а также высказываются некоторые предложения по совершенствованию правового регулирования в сфере массового и профессионального спорта.

SUMMARY

The article analyzes the national legislation devoted to regulation of civil relations in the sphere of physical training and sport. The important conclusion is made about the necessity of the formation of sport legislation in Ukraine, and also several suggestions are made on the improvement of legal regulation in the domain of mass and professional sport.

Рекомендовано кафедрою кримінального та адміністративного права

Подано 28.03.2012.